

"הַמַּעֲיָן"

נערך מתוך שיחותיו של
מורינו הגה"ג רבי שלום מאיר הכהן וולך שליט"א

וישֶׁלַח - תשפ"ג

הַמַּעֲיָן

ניתן להשיג את החוברת במייל amos1bennun@gmail.com
או בטלפון 054-6211070

כ

שְׁהֵלָךְ יַעֲקֹב לַחֲרוֹן, זָכָה לַמַּחֲזֵה הַסֵּלֶם וְלַהֲבֹטָחָה. הַהֲבֹטָחָה גַם אִישִׁית וְגַם לַעַם יִשְׂרָאֵל כָּלוּ - "הִנֵּה אֲנֹכִי עִמָּךְ וְשָׁמְרֵתִיךָ בְּכָל אֲשֶׁר תֵּלֵךְ וְהִשְׁבַּתִּיךָ אֶל הָאֲדָמָה הַזֹּאת כִּי לֹא אֶעֱזָבְךָ עַד אֲשֶׁר אִם עָשִׂיתִי אֶת אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי לְךָ" (בְּרֵאשִׁית כח טו) וְלִפְנֵי כֵן נֹאמֵר לוֹ "הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה שׁוֹכֵב עָלֶיהָ לְךָ אֶתְנַנֶּה וְלִזְרַעַךָ וּפְרֻצֹתַי יָמָה וְקִדְמָה וְצַפְנָה וְנִגְבָּה" (שָׁם פ' יג יד) וְהִבְטַח שְׁפָל הַבְּטָחוֹת הַתְּקִימוֹ.

הַגִּיעַ לַחֲרוֹן, שְׁהָה בְּבֵית לָבֵן עֲשָׂרִים שָׁנָה, וְהִקְבִּי אֹמֵר לוֹ: "שׁוּב לְאֶרְצְךָ וְלַמּוֹלְדֹתֶיךָ וְאִיטִיבָה עִמָּךְ" שׁוּב הַבְּטָחָה. הוּא יוֹרֵד לְאָרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְשׁוֹמֵעַ שְׁעָשׂוּ בָּא עִם אַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ, "וַיִּירָא יַעֲקֹב מְאֹד וַיִּצַּר לוֹ" שׁוֹאֲלִים רַבּוֹתֵינוּ: (בְּרֵאשִׁית ד' ע"א) מָה הוּא פָּחַד, הֲרֵי יֵשׁ לוֹ הַבְּטָחוֹת בְּיַד שֵׁל הַקִּבִּי? אֹמֵרֵת הַגְּמָרָא: הוּא פָּחַד שְׁמָא יִגְרֹם הַחֲטָא, מִי יוֹדֵעַ.

לְסַבָּא מְקַלֵּם יֵשׁ מְשַׁל נִפְלָא בְּעֵנֵין יִגְרֹם הַחֲטָא: מְשַׁל לְאָדָם שְׁמַגִּיעַ לְעֲשִׂיר אֶחָד, הוּא יוֹשֵׁב לְיָדוֹ בְּבֵית הַכְּנָסֶת, אַחֲרֵי הַתְּפִלָּה הוּא אֹמֵר לוֹ: אוֹלֵי אַתָּה יָכוֹל לְהִלּוֹת לִי, אֲנִי צָרִיךְ בְּאִפְסֵן דְּחוּפֵי 10000 שְׁקָל. עוֹנָה הָעֲשִׂיר: טוֹב, אֵין לִי פֶה, תְּבוּא אֵלֵי הַבֵּיתָה אֲנִי אָכִין לְךָ. לְמַחֲרָת אַחֲרֵי הַתְּפִלָּה הוּא פּוֹנֵה אֶל הָעֲשִׂיר הַזֶּה: מָה עִם נַח 10000 שְׁבַקְשִׁיתִי מִמָּךְ?

אֹמֵר לוֹ הָעֲשִׂיר: אַתָּה בְּקִשְׁתָּ, וְאֲנִי אֶמְרֵתִי לְךָ, תְּבוּא אֵלֵי הַבֵּיתָה, אֲנִי מַכִּין לְךָ. בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי אַחֲרֵי הַתְּפִלָּה נִגַּשׁ אֵלָיו הָעֲנִי: תַּגִּיד,

איפה הכסף שהבטחת לי? אומר לו העשיר: בוא הביטה ואני אתן לך. מי צודק? אומר הסבא מקלם: להבטחה של הקב"ה הנה תנאי, "הנה אנכי עמך ושמרתיך בכל אשר תלך" - אם תבוא אלי, אם נהיה ביחד, אבל אם אתה מתנתק?... "עונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלקיכם" אומר ישעיהו הנביא (פרק יט פסוק ב). ברגע שאתה עובר עברה, זה יוצר חץ בינך לבין הקב"ה, אז הוא לא יכול לשאל איפה ההבטחה, כיון שהיא הייתה דוקא אם תחסה תחת המטריה שלי. חשב יעקב אבינו שגם החטא, והוא כבר לא זכאי לשמירה של הקב"ה ולא לקיום ההבטחה.

אז מה הוא כן עושה? קדם כל הכין את עצמו, שלח דורון ומתכוון למלחמה, דבר שלישי הוא מתפלל ככה רש"י כותב: לדורון לתפלה ולמלחמה.

נשאלת השאלה: הרי הוא חושב שמא גורם החטא, אז אולי החטא יגרום לךך שלא יקבלו את תפלתו?

רואים מכאן יסוד, ועליו נעמד:

שאינ דבר שייכול לגרום לךך שתפלה לא תתקבל!

גם אם גרם חלילה החטא, אין לנו משג ממה שיעקב אבינו חשב שידקף לחובתו, אבל גם אם חלילה הוא אבד את ההבטחה, עדין תפלה יכולה לפעל.

מדוע?

מה הקב"ה רוצה מהאדם? שיהיה אתו בקשר! מה אבא רוצה מהבן שלו? שיהיה אתו בקשר! ואחד האמצעים לקשר הזה הוא התפלה ולכן הקב"ה רוצה שהאדם יתפלל כדי שהאדם יהיה אתו בקשר. לפעמים, הגלוי של רבותינו, שהקב"ה מביא צרה על האדם כדי להביא אותו לתפלה.

הגמרא אומרת (יומא עה ע"א) שאלו תלמידיו של רשב"י את רבי שמעון בר יוחאי: מפני מה לא ירד להם לישראל מן פעם אחת בשנה, רק פעם אחת בשנה, יספיק להם לכל השנה כלה? הרי היתה עוגה שהספיקה להם לחדש כשיצאו ממצרים, אז גם המן שיירד פעם אחת בשנה? אמר להם: שהקב"ה רוצה שיפנו אליו. אם היה יורד מן פעם בשנה, אז היו מבקשים פעם אחת בשנה, מכיון שיירד בכל יום, אז תלו עיניהם למרום בכל יום ויום.

הפסוק (שיר השירים ב יד) אומר "יונתי בחגוי הסלע בסתר המדרגה הראיני את מראיך השמיעיני את קולך כי קולך ערב ומראיך נאנה", אמר המדרש שהפסוק מדבר על עם ישראל ביציאת מצרים, הם מתקדמים ומקבלים הוראה לחזור לאחוריהם כדי לטמן מלפדת למצרים, ומצרים נופלים במלפדת ורודפים אחריהם, ועם ישראל בורח לכוון הים. ולמה היו דומים ישראל באותה שעה? ליונה שהגן עט עליה לטורפה והיא מחפשת מקום לברח ומוצאת מקום בחגוי הסלע שלשם הגן לא יכול להגיע, ואיך שהיא רוצה להכנס לסדק הזה

מגיע נחש ופוער את הלע שְלוּ והיא מְפַרְפֶּרֶת בֵּין הַנֶּץ לַנָּחַשׁ. כִּךָּ הָיָה
 יִשְׂרָאֵל בִּיצִיאַת מִצְרַיִם, הַמִּצְרַיִים מֵאֲחֻרֵיהֶם, וְהֵימָּן לַפְּנִיָּהֶם, וְהַמְדַבֵּר
 בְּצַדִּיקָהֶם, בְּמַלְכוּד מַחְלָט. לָמָּה עָשָׂה כִּךָּ הַקַּב"ה וְהֵבִיאֵם לַמָּצָב שֶׁל
 אַבּוּד עֲשֵׂתוֹנוֹת?

מְבִיא הַמְדַרְשׁ מְשַׁל מְאוּד יָדוּע וּמְפַעֵים: לְבֵן מְלֶךְ שִׁיָּצָא לַפְּאֵתִי
 הַמְמַלְכָה לְאָזוֹר הַסֶּפֶר יֵשׁ שָׁם יַעַר גָּדוֹל וְרוֹצֵה לְצוּד צִיד, וּפְתָאוֹם
 שׁוֹמֵעַ צְעָקוֹת בְּנִבְכֵי הַיַּעַר "הַצִּילוּ", הוּא רֵץ מִיָּד וּמוֹצֵא מְרַפָּה
 מְסוּבָּבֶת בְּשׁוֹדְדִים וְהַשׁוֹדְדִים כְּבָר הָרְגוּ אֶת הָעַגְלוֹן וְהֵם הוֹלְכִים
 לַפְתָּח אֶת הַמְרַפָּה... וְהוּא מְיָד מְנִיף אֶת הַחֶרֶב שְׁלוֹ עַל יָמִין וְעַל
 שְׂמָאל חֲלָקִים מֵתוֹ וְחֲלָקִים בְּרַחוּ וְהוּא פּוֹתֵחַ אֶת הַדְּלֵת שֶׁל הַמְרַפָּה
 וּמוֹצֵא שָׁם נַעֲרָה מְעַלְפֶּת...

הוּא עוֹלָה עַל הַמְקוֹם שֶׁל הָעַגְלוֹן שֶׁנִּהְרַג וּמְנַהֵיג אֶת הַסּוֹסִים אֵלָיו
 לְאַרְמוֹן שֶׁל אָבִיו וּמְבִיא אֶת הַמְרַפָּה לְאַרְמוֹן וְאוֹמֵר לְשׁוֹמְרֵי הָאַרְמוֹן
 יֵשׁ פֹּה נַעֲרָה מְעַלְפֶּת תְּטַפְּלוּ בָּהּ. מְטַפְּלִים בָּהּ וּמְשִׁיבִים אֶת נַפְשָׁהּ וְהִיא
 פּוֹתַחַת אֶת הָעֵינַיִם וְשׁוֹאֵלֶת: אֵיפֹה אֲנִי? וּמְתַבָּרֵר שֶׁהִיא בֵּת שֶׁל הַמֶּלֶךְ
 שֶׁל הַמְדִינָה הַסְּמוּכָה שִׁיָּצָאָה לַיַּעַר, וְהִבֵּן שֶׁל הַמֶּלֶךְ הִצִּיל אוֹתָהּ בְּרַגַע
 הָאַחֲרוֹן... הֵם שָׁלְחוּ מִיָּד מְכַתֵּב לְאָבִיָּהּ וְאָמְרוּ לוֹ: שֶׁהֵבֵת שְׁלוֹ בְּסֶדֶר
 גָּמוּר, וְהִיא נִמְצָאֶת בְּמַמְלָכָה הַסְּמוּכָה. מִיָּד הוּא הִגִּיעַ וְרָאָה שֶׁבְּאֵמֶת
 שְׁלוֹמָה טוֹב. הַתְּחִילוּ הַשְּׂדַכְנִים לְדַבֵּר וְלוֹמַר: בֵּת מְלֶךְ פֹּה וְגַם בֵּן מְלֶךְ
 פֹּה בּוֹאוּ נַעֲשֵׂה שְׂדוּךְ... וְהוּא מְבִיעַ נְכוֹנוֹת, בְּאֵמֶת לָמָּה לֹא? שְׁאֵלוֹ
 אֶת הַנַּעֲרָה אִם הִיא מְסַכֶּימָה? מָה הִיא תַּגִּיד לֹא? הֲרִי הוּא הִצִּיל אוֹתָהּ

ואת כבודך! ומצד שני הוא ג'ינג'י! היו לה חלומות אחרים... היא לא יכולה להגיד לא, ומצד שני היא לא רוצה, אין מה לעשות העמידו חפה והיא אשתו.

אבל את ההסתגות שלה היא מביעה בכך שהיא לא מדברת... נאכל? היא קמה לאכל ולא מדברת... איך שוכרים את הקרח? הוא מגיע אליה ואומר: תשכתי אולי נצא לטיול, סוף סוף שבע ברכות... אין תשובה! תשמעי הוא אומר המרפכה מחכה בחוץ, היא קמה היא אשה טובה, רק לא מדברת. היא קמה ויורדת ביחד אתו, המרפכה מוכנה והוא אומר לה: אני מבין שלא נח לך לנסע אתי, אז הכנתי לך עוד מרפכה ונסע ביחד, את באחת ואני בשניה, איזה טיול יפה... נוסעים ויוצאים מעיר הבירה ומגיעים ליצר, ופתאום בעקול הדרך מקיפים שוודים את המרפכה והיא מתחילה לצעק: איפה אתה, לאן נעלמת? הוא תכנן את כל הסיטואציה, והוא הופיע ומברח את כל השוודים והציל אותה... ואז הוא שואל: כדי לשמע אותך צריך שוודים? כך עם ישראל היה במצרים בחמר ובלבנים, ואז "ויאנחו בני ישראל מן העבדה ויזעקו ותעל שועתם אל האלקים מן העבדה" (שמות ב כג) ואז הקב"ה בא ונותן עשר מכות ומוציא אותם ממצרים ולא שומעים אותם, אז הקב"ה מביא את המצריים ואז בני ישראל צועקים, ואומר להם הקב"ה הא אתם יודעים לצעק... "הראיני את מראיך השמיעיני את קולך כי קולך ערב ומראיך נאווה". אז הם יצאו מים סוף ושרו את שירת הים ולמדו את הלקח.

אומר הרב דסלר שְלִמְדָנוּ מִפֶּאן לְקַח נִפְלָא, שֵׁישׁ צָרָה וְאַנְחָנוּ
 מִתְפַּלְלִים וּבָאָה הַיְשׁוּעָה, וּמִהַמְדַּרְשׁ הַזֶּה אֲנַחְנוּ לְוִמְדִים שֶׁהַקַּב"ה
 מְבִיא אֶת הַצָּרָה כְּדֵי שְׁנִתְפַּלֵּל. וְהָאֵמֶת שְׂזוּ גִמְרָא מִפְּרֻשַׁת שְׁאוּמְרַת:
 (יְבָמוֹת סד ע"א) מִפְּנֵי מָה הָיוּ אֲבוֹתֵינוּ עֲקוּרִים? לָמָּה הַקַּב"ה לֹא נָתַן
 לְאַבְרָהָם בֶּן עֵד גִּיל מֵאָה? לָפִי שֶׁהַקַּב"ה מִתְאַוֶּה לְתִפְלֹתָם שֶׁל צְדִיקִים.
 לֹא מוֹבֵן, לָפִי שֶׁהוּא נָתַן לוֹ בֶּן הוּא הַתְּפִלָּה? וְלֹאֲחֵר מִכֵּן הוּא לֹא
 הַתְּפִלָּה? אַבְרָהָם קִשֶּׁר אֶת הַתְּפִלָּה שְׁלוֹ בְּלִדַת הַבֵּן? הֲרִי יִצְחָק הָיָה
 עֲמוּד הָעֲבוּדָה, הוּא תִקֵּן אֶת תְּפִלַּת מִנְחָה, וְלֹא נוֹתְנִים לוֹ בֶּן עֵד גִּיל
 שָׁשִׁים, בְּגִלְל שְׁרוּצִים מִמֶּנּוּ תְּפִלָּה, עַד עֲכָשׁוּ הוּא לֹא נָתַן?

וְהַתְּשׁוּבָה: כִּמָּה שֶׁהַתְּפִלּוֹת הָיוּ תְּפִלּוֹת, אֲבָל אִם לֹא יִהְיֶה לוֹ בֶּן זֶה
 יִהְיֶה קִצֵּת יוֹתֵר עֲמֵק, וּכְדַאי לְקַב"ה לְמַנַּע וּלְצַעַר אֶת הָאֲבוֹת הַקְּדוּשִׁים
 שֶׁהָיוּ יְקָרִים לוֹ מְאוֹד, כְּדֵי לְהַשִּׁיג מֵהֶם תְּפִלָּה יוֹתֵר עֲמֵקָה. מִדּוּעַ?
 לֹא שֶׁהוּא צָרִיף אֶת תְּפִלָּתָם, אֲלֵא שְׂאֵם הֵם הַתְּפִלָּלוּ יוֹתֵר עֲמֵק, הֵם
 הַתְּחַבְּרוּ יוֹתֵר לְקַב"ה.

רַבִּי לׁוֹי יִצְחָק מִבְּרִדִּיטְשׁוֹב מֵצָא לְכַף רְאִיָּה נִפְלְאָה: הִיָּה דוֹר
 שֶׁהַשְּׁחִית אֶת דְּרָכּוֹ לְחִלוּטִין, דוֹר הַמְּבוּל. וְהִיָּתָה מִשְׁפָּחָה אַחַת
 שֶׁשְּׁמָרָה עַל עֲצָמָה, נַח אֲשֶׁתּוֹ וּבָנָיו, וְנִצְלוּ מִהַמְּבוּל. לֹא הָיָה לָהּ חֵלֶק
 בַּהַשְּׁחִתָּה שֶׁל דוֹר הַמְּבוּל. וּבִסוּף, בַּהַפְּטָרָה שֶׁל פְּרֻשַׁת נַח, הַנִּבְּיָא
 קוֹרָא לְמַבּוּל עַל שְׁמוֹ שֶׁל נַח "כִּימִי נַח זֹאת לִי" (יִשְׁעָיָהוּ נד ט). הֲרִי
 לְכַאוּרָה זֶה לְהַפְּךָ, הוּא נִצַּל מִן הַמְּבוּל וְהַמְּבוּל הָיָה עַל אֱלוֹ שְׁלֹא הָיוּ

כמו נח? ואומרים רבותינו: שגזקף המבול על נח, כיון שלא התפלל על בני דורו. ושואל רבי לוי יצחק: מדוע באמת נח לא יתפלל? ועונה: שהוא ראה כמה גדולה ההשחתה שלהם, והבין כמה חרון אף יש עליהם, וחשב את עצמו לקטן. תפלה שלי יכולה להסיר גזר דין מפל הדור כלו?

ההתבטאות של רבי לוי יצחק: שהיה נח קטן אמונה בעצמו, הוא לא האמין בכח התפלה. למרות שיתכן שהוא צדק, שהעברות היו נוראות וחרון האף היה נורא והוא ככלות הפל אדם אחד, אבל אתה לא יודע מה תפלה יכולה לפעל, גם אם אתה לא חושב את עצמך כאדם שיכול לפעל בתפלה שלו.

אחד הענוים הגדולים שהיו בדור הקודם שהיה, היה רבי משה פינשטיין. הוא כותב באחת התשובות שלו להתנצל למה הוא מברך אנשים. הרי אתה עניו ומחזיק את עצמך לעפר ואפר, וכאים אליך אנשים ואתה מברך אותם ומתפלל עליהם? והוא בכלל לא מבין את השאלה, וכי ברכות ותפלות שיכות רק ליהודים צדיקים? הרי הקב"ה שומע תפלת כל פה, ומי פטר אותי מלהתפלל ולברך מישהו. ודבר שני הוא אומר: כתוב (בבא בתרא קטז ע"א) שמי שיש לו חולה בתוך ביתו, ילך אצל חכם ויבקש עליו רחמים. וכותב שם הנמוקי יוסף: שבגלל זה נהגו בצרפת ללכת אצל תופס ישיבה. ואומר רבי משה: שהואיל ואני מלמד בישיבה ומחבר ספרים, אנשים חושבים שהם

מקיימים בזה את הגמרא ופונים אלי. ולשיטתם הם צודקים, וממילא יש עלי חובה להתפלל.

ונוכח שלא צריך להיות צדיק כדי להתפלל.

המשנה (בבא מציעא קה ע"ב) קובעת: שאם חוֹכֵר לא הצליח להוציא מן השדה תבואה בגלל מפת מדינה פלשהי, הוא רשאי לנכות למחכיר מדמי החכירה. הגמרא (בדף קו ע"א) מחדשת בדין זה הלכה מעניינת: אם בעל השדה הורה לחוכר לזרע חטים, אף הלה זרע שעורים, ובא שטפון והכה את השדה - אין לחוכר שום תביעה כלפי בעל השדה, ועליו לשלם לו את הסכום שנקבע מראש, אף שלא זכה לפרות, מפני שבעל השדה יכול לטען:

אלו זרעת חיטי הנה מקים בי "ותגזר אמר ויקם לך" (איוב כ"ב כח). בעל השדה שפך שיח לפני רבונו של עולם שיצליח ויצמיח את תבואת השדה. אלא שהתפלה היתה רק על חטים, ולא על שעורים, ולכן לא הצליחה למנע את השטפון ששטף את השדה. בעל השדה יכול לטען שאלו נזרעה השדה חטים, כפי שהסכם מראש, היתה התפלה עוצרת את השטפון מלהכנס אליה.

למה אתה חושב שהקב"ה יקבל את התפלה שלך?

הרי הגמרא מביאה את הפסוק הזה (שבת נט ע"ב) שצדיק גוזר והקב"ה מקים פשרבי הלך להפטר מן העולם אמר: חנינא בר' חמא יתיב בראש אני הולך למות, ואני ממנה במקומי את ר' חנינא בר' חמא. הציעו את ראשות הישיבה לר' חנינא, ור' חנינא לא רצה לקבל

כי הוא אמר ר' אפס גדול ממני בשנתים. אז הוא נתן לר' אפס, אחרי שר' אפס נפטר, אז כל לקבל את ראשות הישיבה. ומי אמר לרבי חנינא שרבי אפס יפטר לפניו, כי חייב להיות שרבי חנינא יגיע לראשות פי רבי אמר. וכתוב בהו בצדיקים "ותגזר אומר ויקם לך וגו'" צדיק גזר והקב"ה מקים, אם אמר שיהיה ראש ישיבה, כך יהיה. אם לא יסכים לקבל, גם זה בחשבון.

אז אולי זה עובד רק כשצדיק מתפלל?

יש עזרה בשם אושפיצין בפולוניה, שזכתה לרבנים ענקי תורה וינראה. אחד מהרבנים שהיה שם, היה אריה רבי עילאי החתן של הישמח משה, גדול וקדוש. ויהי היום והיתה מחלקת בינו לבין הצבור, והלך לוישניצה, ושם נודע לשם ולתהלה. כשיצא מהעיר, הוא מאוד התמרמר ואמר: מחלקת זה אש, ואם העירה בערה במחלקת, היא תבער באש. נהיה להם חשף בעינים, הרי הם ידעו שהוא צדיק ודבריו עלולים להתקיים, ועוד שהפתים עשויים מעץ ומקש, ולכך רעדו שמא דבריו יתקיימו. הלכו ובחרו את רבי שלמה מבאבוב, הנכד של הדברי חיים מצאנז והוא נעתר לבוא. אמרו לו: הרב, יש עלינו הקפדה של הרב הקודם... אמר להם: תביאו לי רשימה של כל הבעלי בתים בעיר, ונתנו לו את הרשימה. אמר להם: זה בסדר, אין לכם מה לחשש. כעבר זמן באחד הפפרים הסמוכים לאושפיצין, היתה סעודה של פדיון הבן, קרא בעל הבית לרב שישתתף בשמחתו ונעתר לו הרב. ישבו לסעודת מצוה ששקולה כנגד פ"ד תעניות, באמצע הסעודה יהודי מתפרץ

וצועק: העיר עולה באש. יצאו החוצה, ורואים באמת שעשן מתמר מעל העיר.

רצו אל הרב ואמרו לו: צריכים למהר ולברך ולרוץ להציל מה שאפשר. אמר להם הרב: תמשיכו לאכל, אני מבטיח לכם אף בית לא יעלה באש. הרב אמר, ולא יודע כמה רגועים היו, אבל סמכו על דבריו וישבו לאכל. סימו את הסעודה וחזרו לעיר, ומצאו שהבית היחיד שנשרף היה הבית של הרב עם כל הכתבים שהיו לו, אוצר של כתבים מדורות קודמים.

אמרו לרב: רוח הקדש? אמר להם הרב: זה לא רוח הקדש. אלא כשאמרתם שאני אהיה רב. אמרתם לי שיש הקפדה על העיר. ובקשתי את כל השמות של הבעלי בתים ואני התפללתי על כלם שהאש לא תפגע בהם, אבל על הבית שלי שכחתי להתפלל... וכשאמרתם שהעירה עולה באש, הבנתי שזה הבית היחיד שלא התפללתי עליו וזה הבית שלי...

החלקת יואב היה תלמידו של האבני גור, והיתה תקופה שגם היו שכנים, החלקת יואב גר בקומה התחתונה והאבני גור בעליונה. יום אחד בתו של החלקת יואב חלתה בטפוס ונפטרה. לקחו אותה וכסו את גופתה ושמו אותה על הרצפה והתחילו לבכות. שמע האבני גור את קול הצוחות, ירד למטה ושאל: מה קרה? אמרו לו: שהבת של החלקת יואב נפטרה. אמר להם: מה פתאום, היא לא נפטרה ועוד יזכו לראות ממנה דור... באמת, לאחר כמה רגעים, רואים שהסדין שמכסה

את הילדה מתחיל לזוז... עברו שנים, ויום אחד הגיע אביו של הכחור רבי שלמה קאליש להתיעץ עם הגאון האבני נזר בנוגע להצעות שדוכים שהציעו לבנו. פתח האבני נזר ואמר: אם טוב בעיניך, הרי בתו של רבי יואב יהושע הוגנת לו. שאל אביו של רבי שלמה: אצל מי אוכל לברר על המדברת? ענה האבני נזר: אצל אביה. למראה פרוצופו התמה של האבא, המשיך האבני נזר ואמר: רבי יואב יהושע הנו איש אמת, ואף שמדבר בבתו, נאמן הוא עלי שלא ישנה מן האמת פחות השערה, אפלו בעד כל הון שבעולם.

שלח האבני נזר לקרא לחלקת יואב, ובנוכחותו חקר ודרש על מעלותיה של בתו. עד שהרגישו שני הצדדים שהשדוף בין שלמה לרחל לאה מצלח ומתאים, התארסו ונשאו. עברו שנים מועטות והאשה הצעירה שבקה חיים. במהלך לדת בתה לקתה בהרעלת דם, ונפטרה לאחר מספר ימים. לאחר הקבורה שאלו את החתן: תגיד נפש היא חלתה הלכתה לאבני נזר? אמר להם: שפן. אמרו לו: ומה הוא אמר? אמר להם: שהאבני נזר אמר לו ומה אתה רוצה ממני הרי אני בקשתי שיראו ממנה דור וזכיתם לכה! "תגור אומר ויקם לך".

ואספר מעשה ששמעתי מפי בעל המעשה: תלמיד אחד של האמרי חיים מויז'ניץ הגיע אליו ואמר לו: כבוד הרב, אשתי בחדש השמיני להריונה ויש לה צירים, שהרב יתפלל עליה. אמר לו הרב: אל תדאג היא תלד בשעה טובה, ואני אהיה סנדק של הבן. רק תנאי יש לי, שגם אמר את הברכות... אמר לו האבא: בסדר גמור. חזר לביתו ובאמת

יְלֵדָה הָאִשָּׁה בְּעֵתוֹ וּבְזִמְנוֹ, וְכִבֵּד אֶת הָאֲמֵרִי חַיִּים לְהִיּוֹת סַנְדֵּק וְלוֹמַר
 אֶת הַבְּרָכוֹת. לְאַחַר שְׁלוֹשָׁה שָׁבוּעוֹת חָלָה הַבֵּן, וְאָמְרוּ הָרוֹפְאִים שֶׁזֶהוּ
 חָלִי מְסַכָּן וְיָכוֹל לְהִיּוֹת שֶׁהַיֶּלֶד לֹא יִשָּׁרֵד אוֹתוֹ. רַץ הָאָבָא לְאֲמֵרִי חַיִּים
 וְצָעַק: הָרַב, הַיֶּלֶד שְׁלִי הוֹלֵךְ לָמוֹת. אָמַר לוֹ הָאֲמֵרִי חַיִּים: תִּסְתַּכַּל
 עַל הַזָּקֵן הַלָּבָן שְׁלִי, בְּחַיִּים הוּא לֹא שָׁקַר. כִּשְׂאֲנִי בְּרַכְתִּי אֶת הַבְּרָכוֹת
 אֲמַרְתִּי: זֶה הַקָּטָן גָּדוֹל יְהִי! וְכֵן הָיָה.

אָבֵל לְכַאוֹרָה הָאֵם אֲפֹשֶׁר לוֹמַר שֶׁזֶה שִׁיף לְגַבִּי כָּל יְהוּדֵי?

וְיֹצֵא מִדְּבַרֵי הַגְּמָרָא שֶׁהַזְּכָרֵנוּ בְּבָא מְצִיעָא (קו ע"א): שֶׁתִּפְלָה שָׁל
 כָּל אָדָם יְכוּלָה לְהַשְׁפִּיעַ, שֶׁהָרִי הַקַּב"ה רוֹצֵה אֶת הַתִּפְלָה שָׁל כָּל אָדָם,
 אַז הוּא עוֹשֶׂה שֶׁתִּפְלָה שָׁל כָּל אָדָם תִּהְיֶה מְקַבֶּלֶת.

וּמָה יְהִיָה אִם הוּא לֹא סֵתֵם אָדָם, לֹא צְדִיק וְלֹא בֵינוֹנִי אֶלָּא רָשָׁע
 שֶׁמִּתְפַּלֵּל, הָאֵם הַקַּב"ה יִטְרֹף אֶת תִּפְלָתוֹ בְּפָנָיו וְיִסְתֵּם אֶת שַׁעֲרֵי
 הַשָּׁמַיִם, אוֹ שֶׁגַּם אוֹתוֹ הַקַּב"ה גַּם רוֹצֵה?

רַבּוֹתֵינוּ אוֹמְרִים עַל הַפִּיּוּט: "שׁוֹעֵת עֲנִיִּים אַתָּה תִּשְׁמַע צַעֲקַת הַדָּל
 תִּקְשִׁיב וְתוֹשִׁיעַ" - אֶצְלָנוּ יֵשׁ הַבְּדֵל בֵּין עֲנִיִּים לְעֹשִׁירִים, אָבֵל אֶצְל
 הַקַּב"ה זֶה הַפּוֹף, וּמָה הָרַבּוֹתָא שֶׁהַקַּב"ה שׁוֹמֵעַ אֶת צַעֲקַת הַדָּלִים
 וְשׁוֹעֵת הָעֲנִיִּים?

אֲנִי רוֹצֵה לְסַפֵּר: אֶחָד הַבַּחּוּרִים הַמְּצִינִים בְּרַאדִין, קָרָא לוֹ הַחֲפֵץ
 חַיִּים וְאָמַר לוֹ: אֶתְמוֹל הָיָה כָּאֵן רַב שָׁל אַחַת הָעִירוֹת בְּסַבִּיבָה, וְאָמַר
 לִי שִׁישׁ לוֹ בַּת שֶׁהִגִּיעָה לְפָרְקָה וּמִחַפֵּשׁ חֶתֶן הָגוֹן לְבַתּוֹ, וְאִם הוּא

בְּאֵמֶת יִהְיֶה הַגּוֹן הוּא יוֹרִישׁ לוֹ אֶת כָּס הַרְבֵּנוֹת בְּבוֹא הַיּוֹם. אֲמַרְתִּי לוֹ: שֵׁישׁ לִי בַּחֹר מִצֵּין בְּשָׁבִילוֹ, וְהִיִּיתִי רוֹצֶה שֶׁתְּבַדֵּק אֶת הַנוֹשָׂא. נִתֵּן לוֹ הַחֶפֶץ חַיִּים אֶת הַשֵּׁם וְהַפְּתִיכָת, וּבִקְשׁ שִׁיּוּדִיעַ לוֹ אִיךָ הִנֵּה שָׁם. לְבַשׁ הַבְּחֹר בְּגָדֵי שֶׁבֶת, וְהַלֵּךְ. הַגִּיעַ לַעֲיָרָה גְּדֻחַת, וְשָׂאֵל אִיפֹה הַבֵּית שֶׁל הָרֵב? הַפְּנוּ אוֹתוֹ לַבֵּית, הַגִּיעַ לְשֵׁם וְרָאָה בַקֶּתֶה שֶׁשְׁקוּעָה חֲצִיָּה בְּאֲדָמָה... נִכְנַס לַבְּקֶתֶה וְנִהְיֶה לוֹ חֶשֶׁךְ בְּעֵינָיו, כָּל הַבְּקֶתֶה חֲדָר אֶחָד וּבְאֲמֻצַּע הַחֲדָר יֵשׁ חֵבֵית שֶׁל דָּג מְלוּחַ וְעַלֶּיהָ יֵשׁ דָּף עֵץ שֶׁהוּא הַשְּׁלֶחָן וּמִשְׁנֵי הַצְּדָדִים סִפְסָלִים וְהַנְּעֵרָה יוֹשֶׁבֶת שָׁם וּמְחַכָּה לַבְּחֹר שֶׁיָּבוֹא. הַרְצָפָה הִיָּתָה חָל וּמִסְמָרִים הָיוּ תְלוּיִים כְּדֵי שֶׁעַלֶּיהֶם יִתְלוּ אֶת הַבְּגָדִים, עָנִי מִחֶפֶיר. יֵשׁב, דַּבֵּר עִם הַבְּחֹרָה, וְחֹזֵר לַחֶפֶץ חַיִּים וְאָמַר לוֹ: כְּזוֹ דְלוֹת בַּחַיִּים עוֹד לֹא רָאִיתִי!

שׂוֹאֵל אוֹתוֹ הַחֶפֶץ חַיִּים: וְאֵיזָה עוֹד דַּבֵּר יָפֶה רָאִיתָ שָׁם? ...

אֲצֵל הַחֶפֶץ חַיִּים הוּא רָאָה אֶת זֶה בְּתוֹר מַעֲלָה, הַקֵּב"ה אוֹהֵב אֶת הָעֲנָיִים, "קְרוֹב ה' לְנֹשְׁבָרֵי לֵב" (תְּהִלִּים לֵד יט) אֲזוֹ לְכַאוֹרָה מָה הַרְבוּתָא בְּשׁוֹעַת עֲנָיִים אֶתָּה תִשְׁמַע"?

וְאוֹמְרִים רְבוּתֵינוּ: שֶׁלֹּא מְדַבֵּר כָּאֵן עַל עֲנָיִים בְּגִשְׁמִיּוֹת, אֲלֵא בְרוּחָנִיּוֹת, שְׂאִין עָנִי אֲלֵא בְדַעַת (נְדָרִים מֵא ע"א) וְגַם כְּאֵלוֹ שֶׁמְרַחֵקִים מִהַקֵּב"ה וְאִין לָהֶם מְצוּוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים לְהַשִּׁיג, כְּשֶׁהֵם מִתְפַּלְלִים הַקֵּב"ה שׁוֹמֵעַ.

הַרְמַבְ"ן כּוֹתֵב: מִי לָנוּ מְרַחֵק יוֹתֵר מִהַקֵּב"ה מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרִים?

הרי הם היו במט' שערי טמאה ועבדו עבודה זרה ובטלו ברית מילה ומלאכים שאלו: מה נשתנו אלו מאלו (מגלה טו ע"ב)? פסוקים בספר יחזקאל (פרק כ) שהקב"ה רצה להשמיד את עם ישראל במצרים, ונמנע מפניו רק בגלל חלול ה'. ואע"פ כן כתוב עליהם "ויאנחו בני ישראל מן העבדה ויזעקו ותעל שועתם אל האלקים מן העבדה" (שמות ב כג). כל אדם בכל מצב שלא יהיה התפלה שלו תפועל.

קמים דתן ואבירם וקרח ועדתו, ומורדים במשה רבנו. למעשה מורדים בקב"ה, "אף בה' אל תמרדו" (במדבר יד ט) מבקש מהם משה רבנו. הם כופרים בתורה מן השמים ובנבואת משה. ולמשה יש בקשה: "אל תפן אל מנחתם" (שם טז טו) אם הם יתפללו, אל תשמע את תפלתם! ולכאורה, הרי אם הם היו מתפללים, מה היו מבקשים? שיוכלו להמשיך למרד בקב"ה, ולא יקרה להם כלום. ומשה צריך לשים את התפלה שלו כנגדם ולומר, "אל תפן אל מנחתם"? אלא, למדים מכאן מהי כוחה של תפלה, ואפלו של רשע.

יש ירושלמי (סנהדרין פרק י הלכה ב) שמאריך במעשה מנשה המלך: ברשותו, מנשה שב ובנה את המזבחות שאבד אביו והקים מזבחות חדשות לבעל, נטע אשורות, השתחנה ועבד לכוכבים ולמזלות. הוא העביר את בנו באש, (מד"ת ואתחנן) עונן, נחש, ועשה אויב וידעונים רבים וגרד את שמות ה' מספר התורה. את מזבחותיו ופסליו הציב בבית המקדש ובעזרות, והרס את מזבח ה' שנצב שם. היה יושב

וְדוֹרֵשׁ בְּהַגְדוֹת שֶׁל דְּפִי (סְנֵהֲדָרִין צַט ע"א), וְכֵן הֵקִים פְּסָל כְּבֹד בְּיֹתֵר
שְׁעָמַד עַל אֶלְף אִישׁ, וּבְכָל בְּקָר הֲצִיב אֶת הַפְּסָל כְּדֵי שְׁיָמוּתוֹ הָאֲנָשִׁים
שֶׁתַּחֲתִיו (בְּבָלִי סְנֵהֲדָרִין קג ע"ב). לְפִי חֲזוֹ"ל מְנַשֶּׁה רָצַח אֶף אֶת סָבוֹ,
הַנְּבִיא יִשְׁעִיָּהוּ. הַמְקָרָא (מְלָכִים ב כּא ו) מְדַגֵּישׁ פִּי חֲטָאוֹת מְנַשֶּׁה הָיָה
"לְעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינֵי ה' לְהַכְעִיס".

ה' שֶׁלַח אֶת הַנְּבִיאִים לְהַתְרוֹת בְּמְנַשֶּׁה. הֵם הִשְׁתַּמְשׂוּ בְּתַאֲוֵרִים
קָשִׁים, אֶף מְנַשֶּׁה לֹא שָׁמַע בְּקוֹלָם. ה' שֶׁלַח עָלָיו אֶת צָבָא אֲשׁוּר,
שֶׁלְכַד אֶת מְנַשֶּׁה בְּשִׁלְשָׁלוֹת בְּרִזְל וְהִבִּיאֻהוּ לְבָבֶל. שָׁם, הִכְנִיסוּהוּ
לְדוֹד נַחֲשֵׁת שָׂאֵשׁ מוֹסְקַת מִתַּחֲתָיו. כֶּף מוֹבָא בְּמִסְכַּת סְנֵהֲדָרִין: "דּוֹד
שֶׁל נַחֲשֵׁת עָשׂוּ לוֹ וְנָתְנוּ אוֹתוֹ בְּתוֹכוֹ וְהָיָה מְסִיקִין תַּחֲתָיו, כִּיֹּן שֶׁרָאָה
שֶׁצָּרָתוֹ צָרָה, לֹא הִנִּיחַ עֲבוּדָה זָרָה בְּעוֹלָם שְׁלֵא הִזְכִּירוּהָ. כִּיֹּן שְׁלֵא
הוֹעִיל לוֹ כְּלוּם, אָמַר: "זָכוּר אֲנִי שֶׁהָיָה אָבִי מְקָרִיא אוֹתִי: 'בְּצַר לָךְ
וּמְצָאוּךָ... לֹא יִרְפֶּךָ וְלֹא יִשְׁחִיתֶךָ" (דְּבָרִים ד ל) הָרִי אֲנִי קוֹרָא אוֹתוֹ אִם
עוֹנָה – מוֹטָב, וְאִם לֹא – הָרִי כָּל הַפְּנִים שׁוֹיִן", וְהָיָה מְלֶאכִי הַשָּׂרָת
מְסַתְמִין אֶת הַחֲלוֹנוֹת, שְׁלֵא תַעֲלֶה תַפְלָתוֹ שֶׁל מְנַשֶּׁה לְפָנָי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא, וְהָיָה מְלֶאכִי הַשָּׂרָת אוֹמְרִים: 'אָדָם שֶׁהֶעֱמִיד צֶלֶם בְּהִיכָל, אִתָּהּ
מְקַבְּלוֹ בְּתִשׁוּבָה?' אָמַר לָהֶם: 'אִם אֵינִי מְקַבְּלוֹ בְּתִשׁוּבָה הָרִי אֲנִי נוֹעֵל
דָּלֶת לְפָנָי כָּל בְּעָלֵי תִשׁוּבָה, חֲתַר לוֹ חֲתִירָה מִתַּחַת לְכֶסֶף הַכְּבוֹד וְקִבְּלוֹ
'וְיִשְׁיָבֻהוּ יְרוּשָׁלַיִם לְמַלְכוּתוֹ' בְּמָה הִשִּׁיבוּ? בְּרוּחַ הַשִּׁיבוּ, בְּאוֹתָהּ שְׁעָה
אָמַר מְנַשֶּׁה: 'יֵשׁ דִּין וְיֵשׁ דִּין'.

יש מִדְרָשׁ: עֲמַלְק הוּא בְּלִי זְכוּת חַיִּים, וְהַקַּב"ה רָצָה לְהַשְׁמִיד אֶת עֲמַלְק. שָׁלַח אֶת שָׁאוּל לְהַשְׁמִיד אֶת עֲמַלְק, וְחָס עָלָיו שָׁאוּל, וּבִסּוּף שְׁמוּאֵל הִרְגוּ. וּמִסְפָּר הַמִּדְרָשׁ: שָׁאֲגַג בְּאוֹתוֹ לִילָה הַתְּפַלֵּל וְאָמַר: רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם, אֲנִי אֶבּוֹד אֶבֶל לְפָחוֹת שִׁישָׁאָר מִמֶּנִּי זָכָר. נִכְנָסָה שִׁפְחָה לְתָאוּ, וְה' יִרְחַם יֵצֵא מִמֶּנּוּ הַמֶּזֶן. כָּל פּוֹרִים שְׁלָנוּ הוּא בְּזֻכוֹת תְּפִלָּתוֹ שֶׁל אֲגַג.

יהודי לקח הלואה מחברו, אמר לו: עוד חדש אני יחזיר לך את הכסף. עובר חדש ולא החזיר לו. פנה אליו ואמר לו: מה עם הכסף? אמר לו: עוד שבוע. עבר שבוע ולא החזיר... ראה שאין לו ברירה, ולקח ממנו משכון, את התפלין שלו. ודין תורה שהוא צריך לקחת את התפלין ולהחזיר אותם בכל יום בבקר, שיהיה לו אפשרות להתפלל. מה יקרה אם הוא לא יחזיר את התפלין? הוא יעבר על אסור. אבל זה לא נגמר כאן, אלא "והיה פי יצעק אלי ושמעתי פי חנון אני" (שמות כב כו).

ולכאורה, התפלה שלו צודקת? הרי הוא לא בן אדם, הוא לקח הלואה ולא החזיר אותה! אלא אנו רואים, שבתפלה אין חשבונות של מגיע או לא, אלא בשעה שהאדם צועק, הקב"ה שומע!

הסטיפלער לא היה מברך כל אחד, אלא היה מודא שהוא שומר תורה ומצוות, ואם לא היה בטוח בזהות היהודי, היה שואל: איפה הציצית שלך? התחכמו יהודים, והיו לובשים ציצית ומגיעים אליו...

היו נערים שִׁבְקְרוּ בְּאַרְץ, וְהַמְדְרִיף אָמַר לָהֶם שְׂפָדַי לְהַפְגִּס
 אֶל רְחוּב רִשְׁבִּים 10 לְקַבֵּל בְּרָכָה. פְּתָאוּם רוֹאֵה הַסְטִיפְלָעַר אֶת כָּל
 הַבְּחוּרִים שְׁלֹבוּשִׁים צְבָעוֹנֵי וְעַם תְּלַתְלִים. שָׁאֵל: מָה זֶה? אָמְרוּ לוֹ:
 שְׂבָאוּ לְקַבֵּל בְּרָכָה. שָׁאֵל: אֵיפֹה הֵם לוֹמְדִים? עָנוּ לוֹ: בְּקוֹלֵג'... אָמַר
 לָהֶם: אִזְ אֲנִי לֹא מְבָרֵךְ!

וְאִז פְּתָאוּם אָמַר: רַגַע, אַתֶּם רוֹצִים בְּרָכָה, וְאֲנִי לֹא אֲבָרֵךְ אֶתְכֶם,
 אֲבָל תִּתְפַּלְלוּ! וְאִין אָדָם שֶׁתְּפַלְתּוּ לֹא מִתְקַבֵּלָת, וְאִם תִּתְפַּלְלוּ תִישְׁעוּ.
 יֵשׁ אַמְרָה שֶׁל הַבַּעַל שֵׁם טוֹב עַל פְּתָגְם חֲזוֹ"ל: הַפְּתָגְם הַיְדוּעַ
 'גִּנְבָא אָפוּם מַחְתְּרָתָא רַחֲמָנָא קְרִי' (אֵינוּ בְּגִמְרָא, אֶלָּא בְּגִרְסַת עֵין יַעֲקֹב
 בְּבְרָכוֹת דָּף סג ע"א) וּבְהִגָּהוֹת וְצִיּוֹנִים דְּש"ס עִז וְהַדְר מְצִין שֵׁם עַל דְּבָרֵי
 הַגְּמְרָא אֵיזְהוּ פְּרָשָׁה קְטַנָּה שְׁכַל גּוּפֵי תוֹרָה תְּלוּיִין בְּהַ, הָוִי אוֹמֵר בְּכָל
 דְּרָכֶיךָ דְּעָהוּ וְהוּא יֵישֵׁר אַרְחֻתֶיךָ, אָמַר רַבָּא אָפְלוּ לְדָבָר עֲבָרָה, וּפְרָשׁ
 רַש"י: אָפְלוּ לְדָבָר עֲבָרָה דְּעָהוּ, תֵּן לֵב אִם צָרְךָ מְצוּנָה הוּא כְּגוֹן אֲלֵיָהוּ
 בְּהַר הַפְּרָמֵל. הֵינוּ שְׂפָשְׂאָדָם בָּא לְעַבֵּר עֲבָרָה לְשֵׁם שְׁמַיִם, כְּגוֹן נְבִיא
 בְּהוֹרָאת שְׁעָה, דְּעָהוּ אִם הוּא לְשֵׁם שְׁמַיִם. אֲבָל בְּגִרְסַת עֵין יַעֲקֹב כְּתוּב
 שֵׁם דְּאָמַר רַב פְּפָא הֵינוּ דְּאָמְרֵי אֵינְשֵׁי גִנְבָא אָפוּם מַחְתְּרָתָא רַחֲמָנָא
 קְרִי – אָפְלוּ גִנְבַע עַל פִּי הַמַּחְתְּרַת צוּעַק לִקְב"ה. וּלְפִי גִרְסָא זוֹ נִתְפָּרְשׁוּ
 דְּבָרֵי הַגַּמ' בְּאָפֵן אַחַר שְׂבָכָל דְּרָכֶיךָ דְּעָהוּ אָפְלוּ בְּדָבָר עֲבָרָה, כְּשָׂבָא
 לְגַנְבַע הוּא מִתְפַּלֵּל לְהַשִּׁי"ת.

וּמוֹסִיף הַבַּעַל שְׁט"ט: שָׂאֵם מִתְפַּלֵּל, נַעֲנֵה!

הרמב"ם כותב (הלכות תשובה פ"ז ה"ז): כִּמְהַמְעֵלָה מְעַלְתָּ הַתְּשׁוּבָה
 אִמַּשׁ הִיָּה זֶה מִבְּדֵל מֵה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁנֶּאֱמַר "עֲוֹנֹתֵיכֶם הָיוּ מִבְּדִילִים
 בֵּינֵיכֶם לְבֵין אֱלֹקֵיכֶם" צוּעַק וְאִינוּ נֹעֲנָה שֶׁנֶּאֱמַר "כִּי תִרְבוּ תִפְלֵה אִינְנִי
 שִׁמְעֵ" וְעוֹשֶׂה מְצוֹת וְטוֹרְפִין אוֹתָן בְּפָנָיו שֶׁנֶּאֱמַר "מִי בִקֵּשׁ זֹאת מִיָּדְכֶם
 רַמֵּס חֲצָרֵי מִי גַם בְּכֶם וְיִסְגֵר דְלֹתִים וְגו'" וְהַיּוֹם הוּא מְדַבֵּק בְּשִׂכְנָה
 שֶׁנֶּאֱמַר "וְאַתֶּם הַדְּבָקִים בַּה' אֱלֹהֵיכֶם" צוּעַק וְנֹעֲנָה מִיָּד שֶׁנֶּאֱמַר "וְהָיָה
 טָרֵם יִקְרָאוּ וְאִנִּי אֶעֱנֶה" וְעוֹשֶׂה מְצוֹת וּמְקַבְּלִין אוֹתָן בְּנַחַת וְשִׂמְחָה
 שֶׁנֶּאֱמַר "כִּי כָּבֹד רָצָה הָאֱלֹקִים אֶת מַעֲשֵׂיךָ" וְלֹא עוֹד אֶלָּא שְׂמֵחָאִים
 לָהֶם שֶׁנֶּאֱמַר "וְעָרְבָה לָהּ מְנַחַת יְהוּדָה וִירוּשָׁלַם כִּימֵי עוֹלָם וּכְשָׁנִים
 קְדָמָנִיּוֹת".

וְלִכְאוּרָה רַמְבַּ"ם מְפָרֵשׁ עִם פְּסוּקִים, שֶׁתִּפְלֵת רְשָׁעִים לֹא מִתְקַבְּלָת?
 וְעוֹד פְּסוּק יֵשׁ "זָבַח רְשָׁעִים תוֹעֵבַת ה' וְתִפְלֵת יִשְׂרָאֵל רְצוֹנוֹ" (מְשַׁלֵּי טו
 ח).

וְאִין פֶּאן סְתִירָה.

הַקַּב"ה לֹא רוֹצֵה תִפְלֵת רְשָׁעִים, וְהוּא לֹא אוֹהֵב תִּפְלֵת רְשָׁעִים, אֲבָל
 הוּא שׁוֹמֵעַ!

הַחֲזוֹן אִישׁ זַ"ל גָּלָה לָנוּ אֶת הַסּוּד: הַתִּפְלָה מוֹעִילָה, הַקַּב"ה קָבַע
 שֶׁתִּפְלָה נִשְׁמַעַת! אֶלָּא מָה? תְּלוּי כְּנָגֵד מָה הַתִּפְלָה צְרִיכָה לְהַתְּמוּדָה,
 הָאֵם יֵשׁ גְּזֵר דִּין קָשָׁה וְאֵם יֵשׁ גְּזֵר דִּין שְׂנֵחַתָּם חֲלִילָה בְּשִׁבּוּעָה. עַל
 מֹשֶׁה רַבְּנוּ הָיָה גְּזֵר דִּין וְהַתִּפְלָל חֲמֵשׁ מְאוֹת וְחֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה תִפְלוֹת

וּכְמַעַט פָּעַל, וְעוֹד תְּפִלָּה אַחַת הָיָה בּוֹקֵעַ אֶת הַשְּׁעָרִים.

צָדִיק הַתְּפִלָּה שְׁלוֹ מִתְקַבֵּל יוֹתֵר בְּרָצוֹן, וּמִמִּילָא תְּפִלָּה גַם יוֹתֵר שְׁטָחִית מִתְקַבֵּל "וְתִגְזֹר אוֹמֵר", גַּם אֲמִירָה שְׁלוֹ מִתְקַבֵּל. אָבֵל אִם הָאָדָם חָלִילָה לֹא צָדִיק אוֹ אֶפְלוּ רָשָׁע, בְּשִׁבִיל שְׁתַּפְּלֹתוֹ תִּהְיֶה נִשְׁמַעַת, צָרִיכָה הַתְּפִלָּה לִהְיוֹת יוֹתֵר עֲמֻקָּה. נִתְבוֹנֵן וְנִרְאָה, שְׁבִשְׁבִיל שְׂרָשַׁע יִפְעַל בְּתַפְּלוֹתוֹ, הָיָה צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת הִרְבֵּה יוֹתֵר מִצָּדִיק, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב הַרְמְבָן: שָׁעַם יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם, כִּינּוֹן שְׁלֹא הָיוּ רְאוּיִים הָיוּ צָרִיכִים לַצֵּעַק כְּדִי לְהוֹשִׁיעַ "וְאֵת צִעֲקָתָם שָׁמַעְתִּי מִפְּנֵי נוֹגְשִׁים" (שְׁמוֹת ג ז). וְאַצֵּל יִשְׁמַעְאֵל "שָׁמַע אֱלֹקִים אֶל קוֹל הַנְּעֵר" (בְּרֵאשִׁית כֵּא יז) כִּינּוֹן שְׁבִכָּה. וְחִזּוֹ"ל לּוֹמְדִים מִכָּאן (בְּרֵאשִׁית רַבָּה וַיֵּרָא פֶּרֶשָׁה נֶג רַמְזוּ יד) שְׂפִיפָה תְּפִלַּת הַחוֹלָה עַל עֲצָמוֹ, כִּינּוֹן שְׁמֵרְגִישׁ בְּצָרְתוֹ מִתְפַּלֵּל בְּכָל לְבוֹ. וְכֵן מִנְשָׂה צָעַק מֵעֲמֻק לְבוֹ.

וְכֵן אוֹתוֹ אָדָם שְׁלֹא הִחְזִיר אֶת הַחֲלוּאָה, הַתּוֹרָה אוֹמְרָת: "וְהָיָה כִּי יִצְעַק אֵלַי" - וְאִם הוּא צוֹעֵק, זֶה בּוֹקֵעַ שְׁעָרֵי שָׁמַיִם. זֶה יִכּוֹלָה לִהְיוֹת צִעֲקָה אוֹ דְמָעוֹת, וְהֵם בּוֹקְעִים שְׁעָרֵי שָׁמַיִם.

וְנִסְפֵּר: מִנְהֵג הָיָה לְתַלְמִידֵי 'הַחֲזוּזָה' מְלוֹבְלִין לְהַכְנִס בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה בְּמוֹצָאֵי יוֹם-הַכַּפּוּרִים לְחַדְרוֹ שֶׁל הַצָּדִיק וְלִשְׁאֵל אֶת פִּיו כִּיֵּצֵד הִיְתָה ה'חֲתִימָה' שְׁנִקְבָּעָה לָהֶם בְּמָרוֹם. לֹא לְכֻלָּם הָיָה הַצָּדִיק מְשִׁיב, אֲךָ הָיוּ מֵהֶם שְׁנַעֲנוּ.

שָׁנָה אַחַת נִכְנַס אֶל 'הַחֲזוּזָה' תַּלְמִידוֹ ר' בּוֹנִים, שְׁלִימִים נִתְפָּרְסִים

כרבי מפשיסקה, ושאל על 'חתימתו'. שקע הרבי בהרהור קל. "רואה אני כי גזרה קשה מרחפת על ראשך", אמר וכעבר רגע הוסיף: "השנה תפסיד את כל כספך ותהיה עני ואביון".

ואכן, בדיוק כפי שחזה הצדיק - כן היה. באותה שנה חלו כל בני-משפחתו של ר' בונים במחלות קשות, ואת כל כספו נאלץ לפזר על רופאים ותרופות. באין מזמנים בידו אבד ר' בונים את מקור פרנסתו. הוא נשאר נקי מכל כספו ורכושו, תוהה מהיכן יביא מזון ובגד לאשתו ולילדיו.

"משנה מקום - משנה מזל", אמרו חכמינו. נטל אפוא ר' בונים את מקל הנדודים בידו ויצא לתור אחר מקור פרנסה חדש. עבר ממקום למקום, נסה לחפש מקור פרנסה פה ושם - לשוא.

במסעותיו הגיע לורשה. כדרכו בימים הטובים נכנס לבית-מלון משבח, שבצעליו הפירוהו בעבר, והתאכסן בו. בעל-הבית ידע שהסוחר ההגון משלם את כל החשבון, וארחו ברחב-לב.

במשך כמה שבועות שקה במלון, אכל ושתה ככל צרכו, ובכיסו אין אפלו פרוטה שחוקה אחת. כל מאמציו לשלח את ידו במיני עסקאות מזדמנות - נכשלו. גם נסיונותיו לחדש קשרי מסחר ישנים, עם מכרים ותיקים - לא עלו יפה.

לאחר שפשלו כל נסיונותיו הרגיש ר' בונים את מלוא חמרתה של הגזרה שנגזרה עליו באותה שנה. הוא הגיע למסקנה כי עליו לקבל

את הדין באהבה ולהשלים עם העבדה שנגזר עליו להיות עני ואביון. אולם ככל שהתבונן במשמעות הדבר, התמלא לבו צער וכאב. הוא הצטער על מצבו העלוב ועל מצבם העגום של בני-משפחתו. אך יותר מכפי שפאבו לו העני והדחק עצמם, חשש בעקר מהרגע שבו יתברר לבעל המלון כי אין בידו לשלם את דמי הארוח, והדבר יגרם חלול שם שמים גדול.

בתוך כך פרץ ר' בונים בבכי. מלב מרחח נשא תחנה לקב"ה שיוציאו מן המצר אל המרחב. לפתע נשמעו נקישות על דלת חדרו. זה היה אחד המשותים במלון, שבא לשאל אותו במה יסעד היום את לבו - בבשר אָנז או שמא בבשר אחר. שלח ר' בונים את המשרת מעליו, וכשזה יצא, גבר והתעצם בכיו.

לא חלפו דקות אחדות והנה שוב נשמעו נקישות על הדלת. הפעם נצב על הסף שליחה של גבירה יהודיה מפרסמת בורשה. הגבירה ידעה, ככל הנראה, על מצבו הנוכחי של ר' בונים. היא חשבה להיטיב עמו ובאותה שעה לרפוש לעצמה איש נאמן. בפי השליח הייתה הצעת עבודה בעבורו - להיות קפאי בבית-העסק שלה ולזכות במשפחת גבוהה למדי - ששה רובלים לשבוע.

ברגע הראשון חלפה במוחו של ר' בונים המחשבה להענות להצעה, שהיתה מבטיחה לו ולמשפחתו קיום בכבוד, אך לאחר מחשבה נוספת חזר בו. "אם הקב"ה החליט לסייע לי ולפתח לפני שוב

את שערי ההצלחה, אינני חפץ להיות פקיד", אמר לעצמו.
 השליח היה בטוח כי איש-שיח יקבל את ההצעה בשמחה.
 לתדהמתו שמע את ר' בונים אומר: "מסור לגבירתך כי מוכן אני
 להיות שתף בעסקיה; לא פקיד". הביט בו השליח בהשתאות רבה
 והלך לדרך.

כשנמסרו דברי ר' בונים לגבירה חרה אפה על העזתו של הצעיר.
 היא הורתה לשליח להשאיר בבית ואף לא לחזור למלון כדי למסור את
 תשובתה השלילית להצעה שנראתה לה חצופה.

בינתיים נרגעה רוחו של ר' בונים. מאמין ובוטח בישועת ה' הקרובה
 הוציא מתרמילו ספר והחל להגות בו בשקט ובשלווה. ר' בונים הוסיף
 לשבת במלון, מנסה את כוחו במסחר כזה או אחר - ונכשל פעם אחר
 פעם.

חלפו עוד כמה ימים והנה שוב נקש על דלת חדרו של ר' בונים
 שליחה של הגבירה. כשהפכה בדבר עוד ועוד, הגיעה הגבירה
 למסקנה כי לא יהיה רע כל עקר אם תכניס לעסקיה כשתף (או לפחות
 למקצתם) את ר' בונים, שנודע לכל בישרו ובתבונתו. הפעם קבל ר'
 בונים את הצעתה.

ואמנם מתוך השתפות העסקית בין הגבירה לבין ר' בונים צמחה
 הצלחה גדולה, ובאותה שנה הרויחו שניהם סכומים גדולים מאוד.
 כשנסע ר' בונים ללונדון שם את פעמיו אל ביתו של 'החזן'.

אך דרכו רגליו על מפתן החדר, נשא אליו הצדיק את עיניו ואמר: "כפי שאמרת לי במוצאי יום-הכפורים, נגזר עליך לאבד את כל כספך, וכפי שנגזר כן היה. ואולם באותו יום לא דברנו כלל על בכיות שתבכה ועל דמעות שתשפך. אלה קרעו את רע הגזרה".

יש גמרא (ראש השנה יח ע"ב): תפלה מועילה לפני גזר דין ואחרי אינה מועילה אלא אם כן בין ראש השנה לכפור או תפלת רבים אכל תפלת יחיד אינה יכולה לבטל גזר דין. אמר רבי יוסי יפה צעקה לאדם בין קדם גזר דין ובין לאחר גזר דין. וכותב השפת אמת (שם): שצעקה זה לא תפלה זה סוג אחר, מה שתפלה לא יכולה לפעל הצעקה כן יכולה, מפני שהזהר כותב שצעקה היא בלב שנגמר "צעק לבם אל ה'". כלומר הצעקה נמדדת לפי הצעקה שבלב של האדם, אבל תפלה שעקרה בפה אינה יכולה לפעל לאחר גזר דין.

נזכיר את הגמרא (נדרים מא ע"א) שאומרת: מי שמבקר את החולה, גורם לו שיחיה. וכותב רש"י: שכשהוא מבקר את החולה, אז הוא מתפלל עליו, ובזה הוא גורם לו שיחיה. בפשוטות אומר הר"ן שכשהוא מגיע אז הוא רואה מה חסר לו והוא מביא לו תרופות... הבריתא מספרת שרבי עקיבא בקר את תלמידו שהיה חולה והוא נקה ורבץ את הבית ואמר לו התלמיד: החייתני. ויצא ודרש רבי עקיבא כל מי שמבקר את החולה גורם לו שיחיה" וזה מבחינה גשמית ומבחינה רוחנית אם מתפללים עליו אז גורמים לו שיחיה ולכאורה לא מובן,

בשביל להתפלל עליו, הוא צריך לבקר אותו? שישב בבית, ויתפלל עליו! ועוד שיהיה כתיב כל המתפלל על החולה גורם לו שיחיה ולמה כתיב כל המבקר?

התשובה היא: כשהוא מבקר אותו הוא מתפלל אחרת, הוא חוזה את היסורים שלו, את הצער של החולה, נכמרים רחמיו והוא מתפלל אחרת, וזה מה שיגרום לו שיחיה. ואותה תפלה בשעה שאינו מבקר אותו, עלולה לגרום לו שימות.

כאשר היה הפהן הגדול בתוך קדש הקדשים, הייתה תפלה קצרה שאותה הוא היה אומר. הוא בקש על נשות עם ישראל שלא תפלנה את העברים שלהן, הוא בקש שהשנה הבאה תהא שנה גשומה ומברכת ובקש גם דבר אחד נוסף: "ואל תכנס לפניך תפלתם של עובדי דרכים בשעה שהעולם צריך לגשם..." הרי אומר: הפהן הגדול מבקש מבורא העולם, שפאשר יצעד לו קבצן בדרך ולפתע יתחיל לרדת גשם, הרי שתפלתו של הקבצן שהגשם יפסק לא תתקבל לפני בורא העולם, כי העולם צריך לגשם ואין להתחשב בשעה כזו במצוקתם של היחידים שהגשם מפריע להם ברגע זה.

שואלים רבים, מדוע הפהן הגדול צריך לבקש דבר כזה בקדש הקדשים ו"לבזבז" את הזמן היקר שיש לו שם על תפלתם של כמה עובדי דרכים? והרי כל עם ישראל מבקש כמה פעמים ביום מהקב"ה שיוריד לנו גשם ובודאי שתפלת הרבים מתקבלת יותר מתפלתם של

היחידים המצויים בשעה זו בדרךכים...

והתשובה היא שגם אם כל עם ישראל יתפלל על הגשם, הרי שהתפלה למרות שהיא בכונה אינה באה מעמק הלב. אבל כאשר אדם אחד בודד צועד רגלית באמצע הדרך, ולפתע מתחיל לרדת עליו גשם, הוא נקלע למצוקה אמיתית והתפלה הבוקעת מלבו היא עמקה וזכה מאין כמוה. גדול כוחה של התפלה מעמק הלב יותר מתפלתם של כלל ישראל והגשם עלול להפסיק רק בגלל בקשתו של אותו היחיד. לכן צריך הפהן הגדול להקדיש את הזמן שלו בקדש הקדשים כדי "לחסם" את תפלתם של היחידים הללו.

מכאן אנו למדים עד כמה גדול כוחה של תפלה אמיתית. אנחנו רק צריכים לבקש מעמק הלב, והיושב בשמים שומע ומאזין ליוצא מפינו, ובוחן ויודע את המתרחש במעמקי לבבנו, ושב ורפא לנו.